

Jan E. Helgesen

Jeg nevnte på høstens forelesninger at jeg ville legge ut denne oversikten

Menneskerettskonvensjonene i norsk rett Noen utviklingstrekk gjennom det siste tiåret

Jeg vil her trekke frem fem problemstillinger hvor vi har fått en avklaring gjennom Høyesteretts praksis. På grunn av plassmangel må jeg nøye meg med å peke hvor man kan lete videre.

1) Klarhetskravet er falt bort.

I Bølgepapp-kjennelsen (Rt. 1994/610) stilte som kjent Høyesterett opp et klarhetskrav for å fravike en rettstilstand som var bygget på norsk lovgivning eller innarbeidet praksis. Kravet innebar at domstolen måtte finne folkerettsregelen "tilstrekkelig klar og entydig".

Dette kravet er forkastet av senere praksis, se Rt. 2000/996, Rt. 2002/557, Rt. 2003/359.

2) Menneskerettskonvensjonen må stille krav til norsk rett, det må foreligge en folkerettslig forpliktelse for at norske myndigheter er bundet av internasjonale normer.

I Rt. 2008/513 drøftet Høyesterett hvorvidt en anmodning fra FN's Torturkomité om midlertidig utsettelse av uttransportering av asylsøkere til Komitéen har realitets-behandlet klagesaken, er folkerettslig bindende for Norge. Domstolen besvarte dette benektende (enstemmig). Men det uttales at slike anmodninger "skal tillegges stor vekt". Rt. 2009/750 (Plenum) fastslår også at bare folkerettslige plikter binder myndighetene..

3) Rettskildemessig vekt av uttalelser fra FN's overvåkningskomitéer.

I Rt. 2008/1764 behandlet Høyesterett (Storkammer) vekten av uttalelser fra overvåkningskomitéer i FN-systemet. Det dreide seg i denne saken om en uttalelse fra Menneskerettighetskomitéen ("Human Rights Committee", som overvåker SP) i en individuell klagesak mot Norge. Storkammeret uttalte (enstemmig) at slike uttalelser har mindre vekt enn dommer fra EMD, men skal likevel ha "betydelig vekt som rettskilde".

Rt. 2009/1261 dreide seg om vekten av en uttalelse fra FN's Barnekomité. Denne konvensjonen åpner ikke for individuelle klager. Komitéen hadde avgitt en generell uttalelse ("General comments") om forståelsen av en bestemmelse i konvensjonen. Flertallet (4) fant at vekten av slike uttalelser må avhenge av flere konkrete momenter. En dommer ville tillegge slike uttalelser større vekt enn flertallet gjorde.

4) Norske domstolars tolkning av menneskerettskonvensjonene.

Dette er behandlet i en rekke Høyesterettsavgjørelser, se særlig Rt. 2000/996, Rt. 2002/557, Rt. 2005/833. Avgjørelsene gir flere retningslinjer for tolkningen.

5) Vurdering av rekkevidden av dommer i EMD.

I Rt. 2009/750 drøftet Høyesterett (Plenum) hvilken betydning en dom om juryordningen i Belgia skal ha for å vurdere det norske jurysystemet. Dommen illustrerer hvordan norske domstoler må tolke dommer fra domstolen i Strasbourg for å bedømme innholdet i Norges forpliktelser etter EMK.